

หลักการมหาปณิธานของพระกษิติครรภโพธิสัตว์

THE MAHA PANIDHANA PRINCIPLE OF PHRAKSITIGARBHA BODHISATTVA

พระศุภวัฒน์ เกตุกระตึก¹ และ ประยงค์ แสนบุราณ

Phrasupawat Ketkatuk¹ and Prayong Saenpuran²

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง¹

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน²

Mahamakut Buddhist University Sri Lanchang Campus¹

Mahamakut Buddhist University Isan Campus²

Email : supawat.sukhawattano@hotmail.com¹

Received 10 November 2023; Revised 25 February 2025; Accepted 28 February 2025.



บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์มหาปณิธานของพระกษิติครรภโพธิสัตว์ 2) นำเสนอรูปแบบการตั้งเป้าหมายในชีวิตตามหลักการมหาปณิธานพระกษิติครรภโพธิสัตว์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากกษิติครรภโพธิสัตว์ปुरुषนิฐานสูตร ตำราและเอกสารที่เกี่ยวข้องเป็นหลักและการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 17 รูป/คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มพระภิกษุมหาเถร จำนวน 5 รูป กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาเถร จำนวน 6 รูป/คน กลุ่มผู้ศรัทธาพระกษิติครรภโพธิสัตว์ จำนวน 6 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) มี 5 ประการ ดังนี้ 1) ใช้วิธีการที่หลากหลายช่วยสรรพสัตว์หลุดพ้น 2) มีแนวทางช่วยสรรพสัตว์ผู้จะทำบาปในอนาคตได้หลุดพ้นวิภังขาร 3) หากยังมีสรรพสัตว์อยู่จะไม่ขอสำเร็จพุทธภูมิ 4) จะช่วยปิดอบายภูมิให้สรรพสัตว์ และ 5) จะโปรดสรรพสัตว์อย่างไร้ขอบเขต 2) การตั้งเป้าหมายมีส่วนผลักดันสู่จุดหมายสำคัญอย่างยิ่งในชีวิต จึงนำเสนอในรูปแบบ “SSTICA MODEL” เพื่อเป็นแบบอย่างแก้ปัญหาและแนวทางในการตั้งเป้าหมายให้ประสบความสำเร็จในชีวิตได้อย่างราบรื่น

คำสำคัญ: หลักการ; มหาปณิธาน; พระกษิติครรภโพธิสัตว์

Abstracts

This research paper aims to 1) examine and assess Ksitigarbha Bodhisattva's Maha Aspiration. 2) Presenting a goal-setting model in life based on the great vows of Ksitigarbha Bodhisattva. The researcher examined and evaluated data from the Kasitigarbha Bodhisattva

Purvapanidhana Sutra, significant literature, and in-depth interviews with 17 monks/people, categorized into three groups: 5 Mahayana monks, 6 monks/people, 6 Kasitigarbha Bodhisattva devotees, and a group of academics studying Mahayana Buddhism examined content data and presented descriptive information. There are five principles as follows: 1) Utilize various methods to help all beings attain liberation. 2) Provide a path for beings who may commit sins in the future to be freed from the cycle of existence. 3) Refrain from attaining Buddhahood as long as there are still beings in need of salvation. 4) Help close the realms of suffering for all beings. 5) Offer boundless compassion and guidance to all beings. Setting goals plays a crucial role in driving one toward significant life objectives. Therefore, the “SSTICA MODEL” is presented as a framework to serve as both a problem-solving approach and a guide for setting goals effectively, ensuring a smooth path to success in life.

Keywords: Principle; Maha Panidhana; Phraksitigarbha Bodhisattva

บทนำ

พระพุทธศาสนาได้มีการเผยแผ่คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในลักษณะ รัชปาทะ ที่เหล่าพระสาวกได้สืบทอดหรือถ่ายทอดหรืออาจารย์ของตน เป็นการท่องจำปากต่อปาก หากจะกล่าวถึงพระพุทธศาสนาเผยแผ่ไปยังประเทศจีนในยุคแรกตรงกับยุคของราชวงศ์ฮั่น พ.ศ.337 เมืองหลวงคือ เมืองฉางอาน ซึ่งเป็นราชวงศ์มีชนเผ่าอื่น (ชาวฮั่น) มีพระมหากษัตริย์ปกครองหลายพระองค์จนกระทั่งสมัยของ จักรพรรดิฮั่นเม่งตี้ พระพุทธศาสนาจึงได้รับการเผยแผ่เข้าสู่จีน (Phra mahadaosiam, 2009) แม้ในช่วงระยะแรกคำสอนของพระพุทธศาสนายังไม่สามารถเข้าสู่จิตใจของชาวจีนมากนัก เนื่องจากเดิมทีก่อนที่พระพุทธศาสนาจะเข้าไปได้มีลัทธิขงจื๊อเดิมอยู่ก่อนแล้ว มีแนวคำสอนที่เป็นไปของการดำเนินชีวิตตามจารีตประเพณี ความกตัญญู เป็นต้น พระพุทธศาสนาจึงกลับถูกมองว่าเป็นศาสนาของคนต่างชาติ เมื่ออิทธิพลแนวคำสอนของพระพุทธศาสนามีต่อสังคมชั้นสูงโดยเฉพาะพระจักรพรรดิ และได้รับการอุปถัมภ์หลัก จึงส่งผลให้พระพุทธศาสนาแพร่หลายในจีน และแผ่ขยายไปยังแคว้นอื่นๆ ที่อยู่ภายใต้การปกครองของพระเจ้าจักรพรรดิ ในบางช่วงที่จีนถูกเปลี่ยนพระจักรพรรดิและราชวงศ์พระพุทธศาสนาก็ถูกสั่นคลอนเช่นกัน ในยุคสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราช มีคณะธรรมทูต 9 สาย ซึ่งพระภิกษุที่เป็นนิกายในสายตรงเถรวาทหรือสายวงศ์พระมหากัสสปะเถระ และนิกายที่แยกตัวออกมาจากการทำสังคายนาครั้งที่ 1 ต่อมาเกิดการรวมตัวของคณาจารย์หลายๆ นิกายทั้งพระภิกษุและฆราวาสก่อเกิดเป็นนิกายใหม่เรียกว่า มหายาน แปลว่า พาหนะที่สามารถขนหรือสัตว์ให้ข้ามวิญญูสังสารได้จำนวนครั้งละมากๆ ต่อมาราว พ.ศ. 608 ในรัชสมัยของพระเจ้าจักรพรรดิฮั่นหมิง มีการส่งพระภิกษุ 18 รูป เพื่อไปศึกษาพระพุทธศาสนายังชมพูทวีป และได้เดินทางกลับพร้อมพระภิกษุ 2 รูป คือ ท่านพระกาศยปมาตังคะ และท่านพระธรรมรัตน์ นอกจากนั้นยังได้แปลทั้งคัมภีร์จากพาทย์ภาษาสันสกฤต เป็นพาทย์ภาษาจีนเป็นจำนวนมากและนำกลับสู่ประเทศจีนที่เมืองลั่วหยาง และพระเจ้าจักรพรรดิฮั่นหมิงได้ทรงสร้างวัดแห่งแรกเพื่อเป็นที่ศึกษา

พระพุทธศาสนา ชื่อว่า วัดแป๊ะเบี้ยหรือวัดม้าขาว จากนั้นราว พ.ศ. 1161-1450 เป็นช่วงที่พระพุทธศาสนา เพื่อพุ่งเจริญถึงขีดสุดอันเป็นผลมาจากการที่พระภิกษุ ภิกษุณี รวมทั้งศาสนิกชนที่บำเพ็ญพรตแบบโพธิสัตว์ มรรคจำนวนมาก ทั้งยังสร้างวัด แพลพระสูตร คัมภีร์ มีพระภิกษุจำนวนมาก ถือว่าเป็นยุคทองของ พระพุทธศาสนาแบบมหายานในประเทศจีน

พระพุทธศาสนาแบบมหายานในจีนเป็นช่วงที่รุ่งเรืองอย่างยิ่ง มีพระสูตรจำนวนมากภายใต้แปลจากพากย์ ภาษาสันสกฤตสู่พากย์ภาษาจีน ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ พระสูตรชื่อว่า กษิติครรโกโพธิสัตว์ปฐกนิธานสูตร (Phra Vissawaphat Manipatthamak, 2021) ผู้แปลคือท่านพระศิกษานันทะ ตรงกับอยู่ในช่วงราว พ.ศ. 1195-1253 และอยู่ในรัชสมัยตรงกับสมัยราชวงศ์ถัง โดยมีเนื้อหาของพระสูตรแบ่งเป็นตอนทั้งหมด 13 ปริเฉท เป็นการกล่าว อดีตชาติทั้ง 4 ชาติ ของพระกษิติครรโกโพธิสัตว์ที่มีมูลเหตุให้ตั้งสัจจะมหาปณิธานทั้ง 5 ข้อ เป็นที่ นิยมและมีแนวทางคำสอน รวมทั้งวิธีการปฏิบัติที่คล้ายคลึงกันกับแนวคำสอนของลัทธิขงจื้อในเรื่องเกี่ยวกับ ความกตัญญูตบเทวดาต่อบุพการี ซึ่งเป็นขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีนิยมของชนชาวจีนเรื่อยมา และเนื้อหา นี้ได้พรรณนาในรูปแบบของบุคคลาธิฐาน คือ ถูกถ่ายทอดวิธีหรือแนวทางของการดำเนินชีวิตเพื่อประโยชน์ยัง ผู้อื่นเป็นสำคัญยิ่งกว่าชีวิตของตนเองในมหาปณิธานทั้ง 5 ข้อนั้น เป็นการดำเนินชีวิตในเป้าหมายเพื่อผู้อื่นหรือ เวนยัสัตว์ทั้งหลายที่ยังเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏอย่างไ้สิ้นสุด ซึ่งเป้าหมายที่เห็นได้ชัดเจนคือ “ตราบใด ที่สรรพสัตว์ยังไม่ว่างเว้นจากนรก จะไม่ขอตรัสรู้เข้าพระนิพพาน” แม้จะมีพระโพธิสัตว์จำนวนมากมาประดุดัง เมล็ดทรายในห้วงมหาสมุทร จะมีก็แต่เพียงพระกษิติครรโกโพธิสัตว์ที่มีมหาปณิธานอันยิ่งใหญ่และได้รับ สมญานามว่า เป็นพระโพธิสัตว์ด้านมหาปณิธาน หรือความตั้งมั่นแน่วแน่ในความปรารถนาก้าวสู่ความสำเร็จ เพราะเมื่อปุณชนพบเจอกับอุปสรรคนานาประการ รวมทั้งระยะเวลาที่ยาวนานเกินกว่าจะแก้ไขได้ อาจทำให้เกิดความรู้สึกที่ท้อแท้ขาดแรงจูงใจหรือไม่มีแบบอย่างที่เป็นกำลังใจในการสู้กับอุปสรรคทั้งหลาย และลดละ ความเพียรพยายาม ขาดความอดทน กระทั่งถึงความตั้งใจในสิ่งที่ตนเองปรารถนา ซึ่งในสิ่งที่คาดหวังใน อนาคตต้องยุติลงทำให้ไม่ประสบความสำเร็จในสิ่งนั้นๆ

บทความวิจัยนี้ เป็นการนำเสนอรูปแบบการตั้งเป้าหมายในชีวิตตามหลักการมหาปณิธานพระกษิติ ครรโกโพธิสัตว์ เป็นแบบอย่างของความมุ่งมั่น แน่วแน่ เด็ดเดี่ยวที่ไม่ยอมละในความตั้งใจอันยิ่งใหญ่ในชีวิตและ เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น จึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้ที่มีความหวั่น ขาดความมั่นใจในการดำเนินชีวิตที่ไม่ม่ี การตั้งเป้าหมายในชีวิต และท้อแท้กับอุปสรรคทั้งหลายนำไปสู่ความล้มเหลวในชีวิต จึงนำเสนอในรูปแบบที่ เป็นโมเดลเพื่อให้เป็นแบบอย่างหรือแนวทางให้เกิดแรงจูงใจและสามารถนำไปปรับประยุกต์สำหรับการ ตั้งเป้าหมายในการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลได้อย่างราบรื่นและสำเร็จ

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์มหาปณิธานในคัมภีร์ในกษิติครรโกโพธิสัตว์ปฐกนิธานสูตร
- 2) นำเสนอรูปแบบการตั้งเป้าหมายในชีวิตตามหลักการมหาปณิธานพระกษิติครรโกโพธิสัตว์

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักการมหาปณิธานของพระกษิติครรภโพธิสัตว์” ผู้วิจัยได้ศึกษาและทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร วารสาร หนังสือ ตำรา ทางวิชาการโดยมีตามลำดับขั้นตอนดังนี้

4.1 แนวคิดและทฤษฎีการตั้งเป้าหมายสู่ความสำเร็จ

มนุษย์เกิดมามีเป้าหมายดำเนินวิถีชีวิตตามรูปแบบหรือแนวทางของแต่ละบุคคลแตกต่างกันออกไป เช่น ปุณชนทั่วไปมีความคาดหวังความสำเร็จในชีวิตทั้งเรื่องการทำงาน ครอบครัว ธุรกิจ เป็นต้น หรือแม้แต่พระภิกษุหรือนักบวชที่อยู่ในศาสนาอื่นที่มีหลักคำสอนในทางศาสนาเหมือนกันคือ เป้าหมายสูงสุดในชีวิต นั้นหมายถึงชีวิตจะต้องประสบความสำเร็จตามที่เจตนารมณ์ปรารถนา กับเป้าหมายที่ตั้งไว้ แต่เป้าหมายนั้นไม่ได้กำหนดตายตัวเสมอไปว่าต้องมีเพียงสิ่งเดียวเท่านั้นหรือมากกว่านั้น อาจจะต้องอาศัยเวลาสำหรับบางเรื่องแล้วค่อยลงมือกระทำต่อไปเรื่อยถัดไป ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของแต่ละบุคคล ต่างจากหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา คือ สอนให้ชีวิตนี้เป็นไปเพื่อความหลุดพ้นอันหมายถึง การหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏอีกต่อไป เรียกว่า “พระนิพพาน” ในทางพระพุทธศาสนา มหายานแบ่งยานหรือพาหนะ อันเป็นเป้าหมายสูงสุดไว้ 3 ประเภท คือ (1) พระอรหันตสาวก หรือ ศร้าวกยาน (2) ปัจเจกพุทธเจ้า หรือ ปรัตเยกพุทธยาน และ (3) พระโพธิสัตว์ หรือ โพธิสัตว์ยาน ซึ่งทั้งสามยานนี้จะมีวิธีการดำเนินสู่เป้าหมายสูงสุดต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นใช้ระยะเวลาสั้นหรือยาวนาน ทั้งนี้ในการต้องอาศัยการสร้างสมบารมี เช่น ทาน ศีล สมาธิ เป็นต้น เพื่อเป็นพื้นฐานของการสร้างคุณงามความดีในเบื้องต้นเสียก่อน จากนั้นค่อยๆ พัฒนายกระดับจิตใจให้สูงขึ้นไปตามแต่ละวิถียานของแต่ละบุคคลที่ได้ตั้งความปรารถนาไว้ตามมรรคคาของแต่ละบุคคล ส่วนเป้าหมายในลักษณะของปุณชนทั่วไปที่มีความตั้งใจในเป้าหมายสำหรับความสำเร็จเกี่ยวกับหน้าที่หรือการทำงานที่ต้องอาศัยแนวคิดเพื่อประสิทธิผลมี 2 ประการ คือ (1) ในแง่ของประสิทธิผลสมบูรณ์ เป็นการได้งานออกมาได้ 100% และ (2) ในแง่ประสิทธิผลสัมพัทธ์ เช่น มีความรวดเร็ว มีคุณภาพ มีความรู้ เป็นต้น (Sirirat Sauysom, 2003) เป็นธรรมชาติของสิ่งที่มีความคาดหวังในชีวิตหรือในบางเรื่องจำเป็นต้องอาศัยภาพ ทักษะ ความรู้ ความชำนาญในหลายอย่างเพื่อเป็นสิ่งสนับสนุนให้ไปสู่เป้าหมายได้ หากแต่ละบุคคลมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่สูงจะสามารถปฏิบัติในสิ่งต่าง ๆ ได้สำเร็จ รวมทั้งผลของการปฏิบัติงานออกมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปเป้าหมายสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ สุนิดา สิริภัก (Siripak, S., 2010)

นอกจากนี้มีแนวคิดแบบตะวันตกอย่าง เช่น McClelland ได้กล่าวถึงแนวคิดที่นำไปสู่ความสำเร็จในชีวิตไว้ว่า สำหรับบุคคลที่ต้องการจะประสบความสำเร็จตามที่ตนปรารถนา จำเป็นต้องมีความเพียรพยายามอย่างยิ่งที่จะเอาชนะปัญหา อุปสรรคนานาประการ และต้องฝ่าฟันก้าวข้ามให้จงได้ ซึ่งมีแรงจูงใจสู่ความสำเร็จ 3 ประการ คือ (1) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) (2) แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ (Affiliation Motive) และ (3) แรงจูงใจใฝ่อำนาจ (Power Motive) (McClelland, 1985) นอกจากนี้ยังมี ทฤษฎีการจูงใจ ของมาสโลว์ (Maslow's hierarchy of needs) สมมติฐาน 4 ประการ คือ (1) มนุษย์ทุกคนมีรูปแบบการรับแรงจูงใจ โดยผ่านร่างกายและจากปฏิกริยาสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) (2) แรงจูงใจบางอย่างมีความสำคัญในขั้นพื้นฐานที่สำคัญกว่าแรงจูงใจอย่างอื่น (3) แรงจูงใจที่มีความจำเป็นขั้นพื้นฐานมากกว่า จำเป็นจะต้อง

ได้รับการตอบสนองให้ได้รับความพอใจก่อนจนถึงระดับเป็นแรงจูงใจน้อยที่สุด และ (4) เมื่อแรงจูงใจขั้นพื้นฐานได้รับการตอบสนองจนได้รับความพอใจแล้ว แรงจูงใจขั้นที่สูงกว่าก็จะเกิดขึ้นเข้ามาแทนที่ (Maslow, quoted in Hawkins, Best and Coney. 1998)

จากแนวคิดทฤษฎีการตั้งเป้าหมายให้ประสบความสำเร็จไม่ว่าจะปรารถนาในทางธรรมะหรือทางโลก ล้วนแล้วต้องมีความมุ่งมั่น ตั้งใจ พยายามและใส่ใจอย่างเต็มกำลังต้องเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองว่าต้องสำเร็จอย่างแท้จริง จึงเป็นแรงจูงใจที่สำคัญเพื่อฝ่าฟันอุปสรรคทั้งหลายให้ก้าวข้ามสู่ความสำเร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ในเบื้องต้น

4.2 ปณิธานของพระโพธิสัตว์มหายาน

พระพุทธรูปมหายานมุ่งเน้นความปรารถนาเป็นพระโพธิสัตว์ คือ สัตว์ผู้จะได้ตรัสรู้หรือบุคคลผู้จะได้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตกาลเบื้องหน้า (Sucheep Punyanupap, 1998) ที่สามารถชนะหรือสรรพสัตว์ทั้งหลายให้หลุดพ้นจากความทุกข์ได้จำนวนมาก ซึ่งมีทัศนะเห็นว่ายานหรือพาหนะขนาดใหญ่ที่ประเสริฐกว่าพระสาวกหรือพระปัจเจกพุทธเจ้า เป็นการตัดช่องน้อยแต่พอตัวปล่อยละทิ้งเหล่าสรรพสัตว์ที่ยังคงต้องทนทุกข์ในวัฏสงสารอยู่ ด้วยเหตุนี้พระโพธิสัตว์เท่านั้นที่สามารถนำพาเหล่าเวไนยสัตว์ได้หลุดพ้นได้ แต่ผู้ที่ปรารถนาในโพธิญาณภายหลังจากที่บังเกิดโพธิจิตแล้ว จำเป็นต้องประกาศมหาปณิธาน คือ เพื่อมุ่งบำเพ็ญบารมีไปพร้อมกับ การที่ช่วยสรรพสัตว์ด้วย แม้ว่าบารมียังสมบูรณ์ก็ตามเปรียบเสมอ ช่วยคนอื่นที่กำลังจมน้ำ แต่ตนเองไม่วายไม่เป็น เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพราะยึดมั่นในปณิธานที่ว่าจะช่วยเหลือสรรพสัตว์อื่นให้พ้นจากทุกข์ ด้วยเหตุนี้มหาปณิธานจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการบำเพ็ญโพธิสัตว์มรรค โดยมีรูปแบบหรือแนวทางขั้นพื้นฐานของมหาปณิธานมี 4 ประการ ดังนี้ (1) เราจักโปรดสรรพสัตว์ทั้งหลายให้หมดสิ้น จะต้องปลดปล่อยให้พ้นทุกข์ทั้งตนเองพร้อมกับผู้อื่นเป็นสำคัญ (2) เราทำลายกิเลสทั้งหลายให้หมดสิ้น จะต้องละทิ้งทำลายให้หมดทั้งตนเองและผู้อื่น (3) เราจะต้องบรรลุลุธรรมทั้งหลายให้เจนจบ ต้องเรียนรู้และศึกษาปฏิบัติให้ลึกซึ้ง (4) เราจะต้องบรรลุพุทธภูมิให้จงได้แม้กาลเวลา จะยาวนานและมากด้วยอุปสรรคทั้งหลาย ถึงที่สุดต้องเข้าสู่พระนิพพาน (Apichai Phothiprasitsart, 1996) เห็นได้ชัดเจนว่าพระพุทธรูปมหายานมุ่งเน้นให้ตั้งเป้าหมายในโพธิญาณต้องตั้งสัจจะมหาปณิธานเพื่อโปรดสรรพสัตว์ด้วยเหตุนี้จึงมีความสำคัญอย่างมาก จำนวนสัจจะมหาปณิธานนั้นไม่ได้กำหนดตายตัวเสมอไปว่าจะต้องมีเท่านั้นเท่านี้ข้อ ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้โปรดสรรพสัตว์ ยกตัวอย่างเช่น พระมัญชุศรีโพธิสัตว์ได้ตั้งปณิธานไว้ 10 ประการ (Worawat Chuenchoksan. n.d.) พระสมันตภัทรโพธิสัตว์ ตั้งความปรารถนา มหาปณิธานไว้ 10 ประการ (Phra Vissawaphat Sia Keak. 2009) เป็นต้น นอกจากนี้การตั้งเป้าหมายและ บรรลุเป้าหมายตามมหาปณิธานสำเร็จเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เช่น พระอมิตาภพุทธเจ้า ครั่งอดีตสมัยที่ยังเสวยพระชาติเป็นพระภิกษุนามว่า พระธรรมกร ได้ตั้งความปรารถนามหาปณิธานไว้ 48 ข้อ (Phra Vissawaphat Sia Keak. 2009)

มหายานมีปณิธานที่เป็นพื้นฐานหรือแนวทางในขั้นต้นมี 4 ข้อ คือ (1) มุ่งมั่นที่จะโปรด สรรพสัตว์ในให้หมดจากสังสารวัฏอย่างไม่ลดละ (2) จะทำลายสรรพกิเลสของตนเองและสรรพสัตว์ให้หมดสิ้น (3) จะเป็นผู้แตกฉานและบรรลุลุธรรม (4) จะต้องบรรลุพุทธภูมิให้ได้ สำหรับผู้โปรดสัตว์ทั่วไปสามารถตั้งความ

ปรารภจำนวนข้อได้ตามอรรถาธิบายหรือตามเหตุปัจจัยถือเป็นเอกลักษณ์ส่วนตัวที่จะพึงมีกำหนดจำนวนของ
ปณิธาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย
ดังต่อไปนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล

1.1 สืบค้นข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ กษัตริย์ธรรมโฆสิตปุระ
ปณิธานสูตร แปลพากย์ภาษาไทยโดย พระวิศวกัฏฐ มณีปัทมเกตุ, (นครราชสีมา : มูลนิธิพุทธจักขุวิชชาลัย,
2564)

1.2 รวบรวมข้อมูลจากเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ พระสูตรมหายาน
หนังสือตำรา บทความ ที่เกี่ยวข้อง

2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 นำข้อมูลที่ได้มาจากข้อที่ 1 มาทำการแยกแยะ จัดประเภท ตามความเหมาะสมกับ
เนื้อหาที่วิจัย

2.2 ศึกษาข้อมูลที่ได้จากข้อที่ 1 ด้วยการอธิบายความและตีความให้ความหมายตามความ
เหมาะสมกับเนื้อหาที่วิจัย และสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างโดยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้าน
พระพุทธศาสนาและกษัตริย์ธรรมโฆสิตปุระปณิธานสูตร จำนวน 17 รูป/คน แบ่งออกเป็น 3
กลุ่ม คือ 1) พระภิกษุมหายาน 2) นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาและ 3) ศาสนิกชนผู้ศรัทธาในพระ
กษัตริย์ธรรมโฆสิต

2.3 นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)
นำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อสรุปผลหลักการมหาปณิธานของพระกษัตริย์ธรรมโฆสิต และสร้างองค์ความรู้ใหม่ใน
รูปแบบการตั้งเป้าหมายในชีวิตตามหลักการมหาปณิธานพระกษัตริย์ธรรมโฆสิต

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า คัมภีร์กษัตริย์ธรรมโฆสิตปุระปณิธานสูตร มี 13 ประการ
เป็นพระสูตรที่สำคัญของพระพุทธศาสนาและแปลจากภาษาสันสกฤตสู่ภาษาจีนโดย
ท่านพระคิณานันท ในราว พ.ศ. 1195-1253 ตรงกับรัชสมัยของราชวงศ์ถัง เป็นการถ่ายทอดตามหลัก
โฆสิตธรรมเป็นบุคคลลาอริฐานกล่าวถึงเรื่องราวในอดีตชาติของพระกษัตริย์ธรรมโฆสิต ที่กล่าวถึงมูลเหตุ
ของการตั้งความปรารถนาจะมหาปณิธานทั้ง 5 ข้อ ซึ่งกล่าวถึงอดีตชาติทั้ง 4 ชาติ ดังนี้

1) ปณิธานข้อที่ 1 ปรากฏในปริเฉทที่ 1 ชื่อ อภิญาบนดาวดิงส์เทวพิมาน ได้กล่าวว่า ย้อนกลับไป
หลายสองชาติหลายแสนมหากัลป์อันไม่สามารถคำนวณนับกาลเวลาได้ พระกษัตริย์ธรรมโฆสิตได้เกิดเป็นบุตร
ของคหบดีตรงกับสมัยของ พระสิหังคีรีทิตสมปุณณจริยาตถาคต ครั้นนั้นบุตรของคหบดีได้ทัศนเห็นพุทธ

ลักษณะของพระพุทธเจ้าจึงเกิดความเลื่อมใสในรูปลักษณะของพระองค์และได้บังเกิดโพธิจิต จึงได้ประกาศปณิธานว่า “นับแต่บัดนี้ฉันสิ้นขอบเขตเบื้องอนาคตที่ไม่อาจนับคำนวณกลับได้ เพื่อหมู่สัตว์ทั้งหกภูมิผู้มีบาปทุกข์ ข้าพเจ้าจะใช้วิธีการต่างๆ ช่วยให้หลุดพ้นจนหมดสิ้น แล้วตัวข้าพเจ้าจึงจะสำเร็จพระพุทธรัตน”

2) ปณิธานข้อที่ 2 ปรากฏในปริเฉทที่ 1 ชื่อ อภิญาบนดาวตึงส์เทวพิมาน พบว่า ได้บังเกิดในยุคของโพธิบุณทริกโกวฬยสมาธิราชตถาคต ครั้นนั้นพระกษัตริศรภโทธิสัตว์ได้บังเกิดเป็นสตรีเพศเป็นนางพราหมณ์มีมารดาที่ไม่เคารพและดูแคลนพระรัตนตรัย ครั้นมารดาของนางพราหมณ์ได้สิ้นชีพลงได้เสวยทุกขเวทนาในอเวจีนรก ด้วยนางเป็นผู้รู้คุณของมารดาจึงตอบแทนคุณมาดาด้วยการทำบุญนานาประการแล้วอุทิศยังมารดาให้พ้นจากอเวจีนรก จึงได้ประกาศปณิธานว่า “ข้าพเจ้าขอประกาศว่า ตลอดสิ้นกลับไปในอนาคต จะใช้วิธีการต่างๆ ช่วยให้หมู่สัตว์ผู้มีบาปทุกข์ได้ถึงการหลุดพ้น”

3) ปณิธานข้อที่สาม ปรากฏในปริเฉทที่ 4 ชื่อ กิเลสกรรมของสัตว์ในชมพูทวีป พบว่า ได้บังเกิดเป็นพระราชapakrongยังแคว้นเล็กๆ ซึ่งมีชาวเมืองไม่ตั้งอยู่ในความประพฤติอันไม่เหมาะสมส่งผลให้กระทำอกุศลกรรมอยู่เป็นนิจ ขาดศีลธรรมและจริยธรรม อยู่กันอย่างไม่มีความสุข พระราชาจึงหาวิธีการให้เกิดความสงบสุขในแคว้นแคว้น จึงได้ประกาศปณิธานว่า “หากไม่อาจโปรดสัตว์ที่มีบาปทุกข์เหล่านั้นให้มีความสุขแล้วได้บรรลुพระโพธิญาณ เราก็จะไม่ขอสำเร็จเป็นพระพุทธเจ้า”

4) ปณิธานข้อที่สี่ ปรากฏในปริเฉทที่ 4 กิเลสกรรมของสัตว์ในชมพูทวีป พบ บังเกิดเป็นสตรีนามว่า ประภาเนตร เกิดในยุคสมัยแห่งสัทธรรมปฏิรูป นางชอบสร้างกุศลกรรมทั้งหลาย แต่มารดาชอบเบียดเบียนสัตว์โดยเฉพาะตะพาบ จะนำมาประกอบอาหารอยู่เป็นนิจ เมื่อสิ้นชีพได้ตกสู่อบายภูมิได้รับทุกขเวทนาแสนสาหัส นางประภาเนตรจึงอุทิศบุญทั้งหลายไปยังผู้เป็นมารดาหวังให้ได้พ้นจากทุกข์ในอบายภูมิ จึงประกาศปณิธานว่า “จะช่วยเหลือยังให้พวกเขาไกลจากนรก ทุกคติ เดรัจฉาน เปเรต ต่อเมื่อมีบาปเหล่านั้นได้สำเร็จเป็นพระพุทธเจ้าทั้งหมดแล้ว ข้าพเจ้าจึงจะขอสำเร็จพระสัมโพธิ”

5) ปณิธานข้อที่ห้า ปรากฏในปริเฉทที่ 4 กิเลสกรรมของสัตว์ในชมพูทวีป พบว่า ปณิธานข้อนี้เป็นผลมาจากการระลึกถึงในปณิธาน ด้วยเหตุที่ยังมีสรรพสัตว์ยังไม่หมดหรือว่างเว้นไปจากอบายภูมิ ยังมีสรรพสัตว์ต้องเวียนว่ายตายเกิดอย่างไม่จบสิ้น แม้ว่าพระกษัตริศรภโทธิสัตว์มีพระบารมีครบสมบูรณ์สามารถจะเข้าตรัสรู้เข้าสู่พระนิพพานได้ แต่ยั้งยังและยินดีในการโปรดเวไนยสัตว์ต่อไปดำรงสภาวะเป็นพระมหาโพธิสัตว์ต่อไปจนกว่า สรรพสัตว์ไม่ว่างเว้นจากอบายภูมิ จึงประกาศปณิธานว่า “จะโปรดสรรพสัตว์อย่างไพศาล”

มหาปณิธานทั้ง 5 ประการนี้ ล้วนเกิดจากปัจจัย 2 ประการ คือ (1) ภายในหรือนามธรรม คือ เกิดจากความรู้สึกภายในจิต ที่เป็นสามัญสำนึกของความเป็นเพื่อนสรรพสัตว์ด้วยกัน ซึ่งเปี่ยมด้วยความกรุณา เมตตา ในผู้อื่นที่ตกอยู่ในห้วงแห่งความทุกข์ที่ทรมานอย่างแสนสาหัส และ (2) ภายนอกหรือรูปธรรม คือ เกิดจากพบเห็นสรรพสัตว์ที่กำลังตกอยู่ในความทุกข์นานาประการ ซึ่งเป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดความสงสารภายในความรู้สึก ฉะนั้น เมื่อปัจจัยทั้ง 2 ประการ บังเกิดขึ้นจึงเป็นมูลเหตุที่ทำให้พระโพธิสัตว์ตั้งความปรารถนาหรือมหาปณิธาน เพื่ออุทิศช่วยเหลือเวไนยสัตว์ให้พ้นจากความทุกข์ทั้งหลายที่ยังคงมีอย่างไม่จบสิ้นในสังสารวัฏ แม้ว่าระยะเวลา จะยาวนานสักเพียงใดย่อมไม่เป็นอุปสรรคในการโปรดของพระกษัตริศรภโทธิสัตว์ตราบจนกว่าสรรพสัตว์จะว่างเว้นในอบายภูมิ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า มนุษย์มีศักยภาพที่สามารถจะพัฒนาตนเองได้ หากเจริญด้วยสติและปัญญาให้สูงขึ้นได้ด้วยพึ่งพาตนเอง รวมทั้งจะต้องอาศัยเชื่อมั่นและในความสามารถของตนเอง ซึ่งต้องรู้จักการวางแผนเป็นอย่างดีเยี่ยมหรือปึกมุดไว้ในใจว่าอนาคตข้างหน้าต้องประสบความสำเร็จอย่างแน่นอน เป็นการตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน และบ่งชี้สำเร็จได้ด้วยการทุ่มเท ลงมือกระทำอย่างสุดความสามารถร่างกายแข็งแรง อย่างไม่ท้อแท้ ไม่ยอมลดละ ปล่อยทิ้งในกลางครั้น โดยจะต้องลงมือทำอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ แน่วแน่ ด้วยการตรวจทานความถูกต้องของสภาพจิตใจว่าอ่อนแอต่ออุปสรรคและปัญหาหรือไม่ หากมีต้องรีบแก้ไขอย่างเร่งด่วนไม่ควรปล่อยปะละเลยทิ้งโดยไม่รู้จักรับปรุง และต้องมีวิธีการประยุกต์ให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ตามความเหมาะสม เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

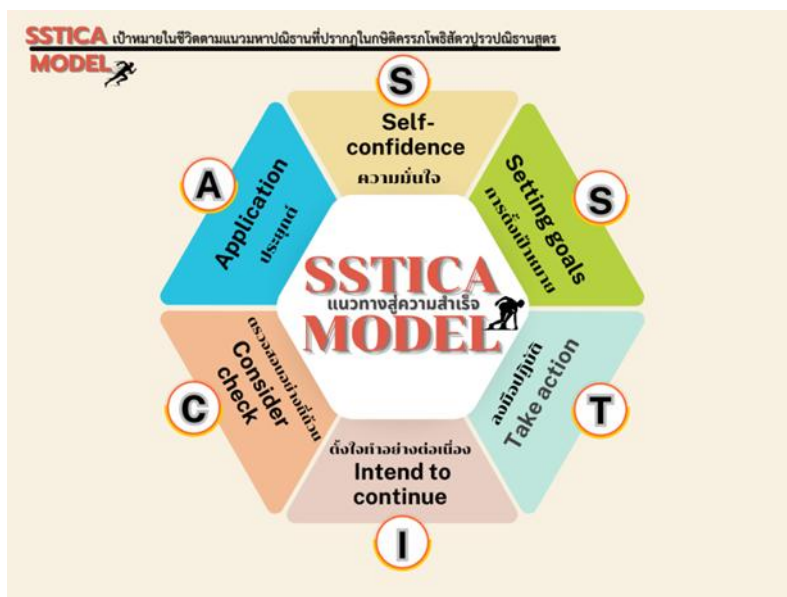
อภิปรายผล

งานวิจัยนี้พบว่า ศึกษาวิเคราะห์หามาปนิธานของพระภิกษิตรรโกโพธิสัตว์ ทั้ง 5 ข้อ ดังนี้ (1) “นับแต่บัดนี้จนสิ้นขอบเขตเบื้องอนาคตที่ไม่อาจนับคำนวณกลับได้ เพื่อหมู่สัตว์ทั้งหกภูมิผู้มีบาปทุกข์ ข้าพเจ้าจะใช้วิธีการต่างๆ ช่วยให้หลุดพ้นจนหมดสิ้น แล้วตัวข้าพเจ้าจึงจะสำเร็จพระพุทธรุค” มีมูลเหตุเกิดจากจิตใคร่จะโปรดสรรพสัตว์ผู้มีบาปในสังสารวัฏได้หลุดพ้น (2) “ข้าพเจ้าขอประกาศว่า ตลอดสิ้นกลับในอนาคต จะใช้วิธีการต่างๆ ช่วยให้หมู่สัตว์ผู้มีบาปทุกข์ได้ถึงการหลุดพ้น” มูลเหตุเกิดจากความกตัญญูตถะเวทิตาต่อผู้เป็นมารดา (3) “หากไม่อาจโปรดสัตว์ที่มีบาปทุกข์เหล่านั้นให้ผาสุกแล้วได้บรรลुพระโพธิญาณ เราก็จะไม่ขอสำเร็จเป็นพระพุทธรเจ้า” มูลเหตุเกิดจากความทุกข์ยากและขาดศีลธรรม จริยธรรมของมหาชน (4) “จะช่วยเหลือยังให้พวกเขาไกลจากนรก ทุกคติ เจริญฐาน เปรต ต่อเมื่อมีบาปเหล่านี้ได้สำเร็จเป็นพระพุทธรเจ้าทั้งหมดแล้ว ข้าพเจ้าจึงจะขอสำเร็จพระสัมโพธิ” มูลเหตุเกิดจากความทุกข์ทรมานอย่างแสนสาหัสของสรรพสัตว์ในอบายภูมิ (5) “จะโปรดสรรพสัตว์อย่างไพศาล” มูลเหตุเกิดจากความทุกข์ของสรรพสัตว์ไม่มีวันสิ้นสุด จึงได้ประกาศย้ำในมหาปนิธานเดิมว่ายังทำหน้าที่โปรดสรรพสัตว์อย่างไม่มีขอบเขตไม่มีประมาณไปอย่างไพศาลไม่มีที่สิ้นสุด ในการศึกษาวิเคราะห์หามาปนิธานของพระภิกษิตรรโกโพธิสัตว์มีความสอดคล้องกับทฤษฎีหรือหลักการของพระพุทธศาสนาหายาน ในโพธิสัตว์มรรคเกี่ยวกับมหาปนิธาน 4 (Apichai Phothiprasitsart, 1996) เพราะปนิธานที่กล่าวมาก็เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขอย่างแท้จริงที่จะมุ่งให้สรรพสัตว์ทั้งหลายได้หลุดพ้นจากสังสารวัฏ แม้จำนวนข้อในปนิธานจะมากหรือน้อยนั้นไม่สำคัญแต่พื้นฐานหลักของโพธิญาณคือ โปรดสรรพสัตว์ให้หลุดพ้นจากสังสารวัฏให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้และต้องทำอย่างต่อเนื่องไม่ลดละความพยายามในการโปรดสัตว์ แม้ว่าจะพบเจออุปสรรคนานาประการก็ไม่หยุดช่วยสรรพสัตว์ หากมีจิตที่เกิดท้อให้อำนาจความรู้สึกหรืออำนาจตั้งใจให้มั่นว่า ทุกข์ของสรรพสัตว์คือทุกข์ของตนเอง หากตนเองต้องการพ้นทุกข์ ผู้อื่นย่อมใคร่ที่จะพ้นทุกข์ด้วย แต่ในปนิธานของพระโพธิสัตว์แล้วสิ่งที่ยิ่งใหญ่เหนือสิ่งอื่นใดคือ ความทุกข์ของสรรพสัตว์จะต้องหาอุบายวิธีการทั้งหลายช่วยให้พ้นจากวัฏสังสาร แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับเวลาว่าจะสั้นหรือยาว เพราะตราบดีที่สรรพสัตว์ยังคงมีในสังสารวัฏอยู่ ตรานั้นก็ยังคงดำเนินและยินดีในภาวะความเป็นพระโพธิสัตว์จนสรรพสัตว์พ้นทุกข์จนหมดสิ้นเสียก่อน จึงจะขอเข้าพระนิพพานเป็นคนสุดท้าย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ความสามารถหรือศักยภาพของมนุษย์ว่า สามารถที่จะพัฒนาตนเองด้านความสามารถ สติ ปัญญา ให้ก้าวข้ามปัญหาและอุปสรรคทั้งหลายเปรียบดั่งกับอวิชชาทั้งหลาย หากเจริญปัญญาให้ยิ่งสูงขึ้นวิชชาาก็จะเกิดและเพิ่มพูนขึ้น ส่วนอวิชชาก็จะลดน้อยลงไปเรื่อย ๆ ฝ่ายมหายานก็เชื่อมั่นศักยภาพของสัตว์ทั้งหลายว่าเมื่อได้รับหลักธรรมคำสอน แนวทางสู่ความพ้นทุกข์แล้วนำไปปฏิบัติก็สามารถเป็นเหตุให้จิตได้รับพัฒนาอันเป็นพื้นฐานสู่การตรัสรู้เป็นพระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณได้ทั้งสิ้น แต่ทั้งนี้ต้องเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองข้อนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งเป็นเบื้องต้น จากนั้นวางแผนหรือวาดฝันไว้ว่าอนาคตจะต้องพบกับความประสบความสำเร็จอย่างแน่นอนไม่เป็นอื่น จึงเป็นการตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนหรือเป็นการตั้งค่า (setting) ความสำเร็จที่จะเกิดขึ้นซึ่งเป็นความฝันหรือในอุดมคติ แต่ทั้งนี้ผลสำเร็จจะบังเกิดได้ต้องอาศัยการทุ่มเทลงมือปฏิบัติอย่างตั้งใจสุดความสามารถไม่ยอมลดละ ทั้งวางในระหว่างลงมือกระทำ และจะต้องทำอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องกันอยู่ตลอดเวลาแต่หากการกระทำหรือพฤติกรรมที่กระทำซ้ำๆ อย่างต่อเนื่อง (Schunk, Pintrich, & Meece, 2010) มิฉะนั้นแล้วความขี้เกียจหรือความท้อแท้ สิ้นหวัง จะทำให้ไม่อยากทำต่อได้ เพราะเกิดขึ้นภายในจิตใจที่อ่อนแอลง จึงต้องมีการย้ำหรือการตรวจสอบทั้งภายใน คือ จิตใจที่ยังคงมั่น แน่วแน่และหนักแน่นในเป้าหมายอยู่หรือไม่ และยังลงมือกระทำด้วยความถูกต้อง อย่างต่อเนื่องหรือไม่ เพื่อเป็นการตรวจให้มั่นใจว่าเป้าหมายและการลงมือปฏิบัตินั้นยังคงมั่นแน่วแน่ นอกจากนั้นจะมั่นใจได้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างจะประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องมีแรงจูงใจอันยิ่งใหญ่ เพื่อเป็นแรงกระตุ้นและไม่ลดละทั้งในการตั้งเป้าหมายในชีวิตให้เป็นเกิดเป็นความสำเร็จในชีวิต ทั้งนี้มีความสอดคล้องกับ ทฤษฎีของมาสโลว์ (Maslow) ในสมมติฐานทั้ง 4 ประการ (Maslow, quoted in Hawkins, Best and Coney. 1998) และนำไปปฏิบัติให้บังเกิดขึ้น ต้องอาศัยปัจจัยที่หลากหลายและต้องปรับไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น แก้ไขปัญหาด้วยการทบทวนสิ่งที่บกพร่องและเรียนรู้ที่จะนำแนวทางประมวลผลนำไปประยุกต์ของแต่ละเป้าหมายตั้งแต่ระดับต้น คือ เป้าหมายอย่างง่ายหรือระยะเวลาสั้น ระดับกลาง คือ เป้าหมายที่สำเร็จยากขึ้นมาเล็กน้อยหรือต้องใช้ระยะเวลาที่นานขึ้นอีก และ ระดับสูง คือ เป้าหมายที่ยิ่งใหญ่จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนานพอสมควร ทั้งนี้การนำเสนอรูปแบบการตั้งเป้าหมายในชีวิตโดยใช้หลักการของมหาปณิธานที่พระกษิติครรภโพธิสัตว์ยึดเป็นสำคัญอย่างยิ่งในการโปรดสรรพสัตว์ในวัฏสงสารให้หลุดพ้น แต่สำหรับปุถุชนทั่วไปย่อมสามารถนำรูปแบบการตั้งเป้าหมายไปใช้ได้ ขึ้นอยู่กับเป้าหมายที่ชัดเจนของแต่ละบุคคล

สรุปองค์ความรู้

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัย “หลักการมหาปณิธานของพระกษิติครรภโพธิสัตว์” โดยนำเสนอเป็นแผนภูมิภาพ ดังต่อไปนี้



แผนภาพความคิดที่ 1 ภาพแสดงกรอบแนวคิด SSTICA MODEL

จากแผนความคิด S = Self-confidence (ความมั่นใจ) ความมั่นใจในศักยภาพของตนเองที่เริ่มต้นจากสิ่งที่ชอบจิตเกิดปสาทะ เกิดแรงจูงใจหรือแรงบันดาลใจในการขับเคลื่อนให้เกิดความรู้สึกมีกำลังใจเกิด ความมุ่งมั่นและมั่นใจว่าจะทำสิ่งนั้นให้ได้และต้องสำเร็จอย่างแน่นอน S = Setting goals (การตั้งเป้าหมาย) เป็นแนวทางแบบอย่างวิธีการดำเนินชีวิตอย่างไรให้ไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางข้างหน้าหรือเป็นการปักหมุดหมาย เพื่อชัยชนะ T = Take action (ลงมือปฏิบัติ) เป็นการกระทำด้วยความตั้งใจมั่นกับทุก ๆ กิจกรรม ทุ่มเทเต็ม กำลังสุดความสามารถที่เห็นผลเป็นรูปธรรมเชิงประจักษ์ได้ I = Intend to continue (ตั้งใจทำอย่างต่อเนื่อง) ตั้งสติและให้กำลังใจตนเอง ตั้งใจกระทำอย่างสม่ำเสมอไม่ขาดช่วงขาดตอน เต็มไฟให้ตนเองมีแรงใจกระทำอยู่ เสมอ C = Consider checking (ตรวจสอบอย่างถี่ถ้วน) ทบทวน พังพินิจพิจารณาอย่างถี่ถ้วน ละเอียด รอบคอบ หากมีข้อที่ยังต้องปรับปรุง ควรเร่งรีบแก้ไขโดยด่วน และ A = Application (ประยุกต์) นำไปปรับใช้ให้เหมาะกับสถานการณ์เพื่อแก้ปัญหาและตั้งเป้าหมายของแต่ละบุคคล

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

เป็นแนวทางประยุกต์เพื่อใช้เป็นแรงบันดาลใจในการตั้งเป้าหมายในชีวิตทั้งทางด้าน ธุรกิจ ตำแหน่ง ครอบครัว การศึกษา เป็นต้น ตามแต่ละเป้าหมายของแต่ละบุคคลให้ประสบผลสำเร็จ หรือนำไปเป็นแบบอย่าง วางแผนกับนโยบายของหน่วยงานหรือองค์กร

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สามารถนำ SSTICA MODEL ไปศึกษาทดลองใช้ในมิติของจริยศาสตร์สู่ความสำเร็จในชีวิต มีการติดตามผลสำเร็จในระดับต้น (ระยะเวลานั้น) ระดับกลาง (ระยะเวลาพอเหมาะ) และระดับสูง (ระยะเวลานาน) ทั้งนี้ขึ้นกับระยะเวลาของการตั้งเป้าหมายในแต่ละบุคคล

References

- Phothiprasitsart A. Mahayana Buddhism. (7th ed). Bangkok : Mahachulalongkorn University. 1996, 139-140.
- McClelland, D.C. Human motivation. Chicago : Scott. Foresman, 1985.
- Sia Keak V. Mahasukhawati Yuvahasutta. Bangkok : song siam. 2008, 17.
- Sia Keak V. Amitabha Sutta Samantabhadrachariyapanidhanavagga. Bangkok : song siam. 2009, 19.
- Manipatthamaket V. Ksitigarbha bBdhisattva Purva Panidhana Sutra. Nakhon Ratchasima : Buddhist Eyes Wichalai Foundation. 2021, 130.
- Wachirapunyo M. Buddhism in China. Bangkok : Graedsai Printing. 2009, 40.
- Punyanupap S. Dictionary of Buddhist vocabulary. (8th ed). Bangkok : Mahamakut Rajavidyalaya Printing House. 1998, 76.
- Sauysom S. Variables Related to the Efficiency of the Staff of the Sports Authority of Thailand, Ministry of Tourism & Sports. Master Thesis, M.Ed (Educational Psychology) Bangkok: Srinakharinwirot University. 2003.
- Siripak S. The Development of an English Learning Activity Model Based on McClelland's Achievement Motivation Theory and an Enhancement of Self-Concept Based on Neo-Humanist Concept to Promote English Learning Achievement for Underachievement Non-Formal Education Distance Learners . A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Non-Formal Education Department of Educational Policy, Management and Leadership Faculty of Education Chulalongkorn University. 2010.
- Hawkins, D.I., Best, R. J., & Coney, K. A. Consumer behaviors: Building marketing strategy. (7th ed). MA: McGraw-Hill. 1998, 367.
- Worawat Chuenchoksan. Manjusri Paramita Sutta - Manjusri Vihar Sutta. (N.d.), 47-50.

